

ADATOK AZ ERDŐK TERÜLETHASZNOSÍTÁSI SZEREPÉHEZ A DUNA — TISZA KÖZÉN

DR. SZODFRIDT ISTVÁN

A magyar erdészet a háború óta a Duna—Tisza közén végezte a legnagyobb szabású erdőtelepítő munkát. Eredménye az, hogy az 1945-ben volt 6,5%-os erdősisűtség Bács-Kiskun megyében ma már meghaladja a 13⁰/₁₀₀-ot, tehát három évtized alatt az erdők területaránya megduplázódott. Az erdők térhódításának sokféle oka lehet, érdemes ezekkel egy-két vonatkozásban részletesebben is foglalkozni. Kétoldalról lehet a kérdés megítéléséhez hozzájárulni, mégpedig a szervesanyag-termelés és a mezőgazdaságilag nem hasznosítható területek oldaláról.

Szervesanyag-termelés

Az erdők szervesanyag-termelése — a lágyszárú növényzetétől és az állatvilágtól eltekintve — elsősorban az a szervesanyag-mennyiség, amit évente a fa fás részeiben és lombzatában felhalmoz. A fás részek évi mennyiségének becslése viszonylag könnyebb feladat, mivel a fatermési táblák ehhez megfelelő segítséget nyújtanak. Nehezebb a lombmennyiség megítélése, mert ez csak megfelelően kialakított gyűjtőhelyeken mérhető. E vonatkozásban jelentő. A lombmennyiséget laboratóriumban, légszáraz állapotban lemértük, ezért ink adatmennyisége. Több, különféle fafajból álló erdőállományban állítottunk fel észlelőhelyeket Járó Zoltán által kialakított metodika szerint. A felszereléshez tartoznak azok a gyűjtőedények, hálók, amelyekben a lehulló lombot fel fogjuk. A múlt évi, Faragó Sándor végezte munka eredménye már értékelhető. A lombmennyiséget laboratóriumban, lágyszáraz állapotban lemértük, ezért súlyáról pontos adattal rendelkezünk. Folyamatban van tápanyagtartalmának meghatározása is. A földfeletti fás részek súlyban kifejezett mennyiségét pedig akkor kapjuk meg, ha a kérdéses állomány fatermési osztályának megfelelő évi növedéket súlyra számítjuk át. Nem kívánom itt az összes észlelőhely anyagát ismertetni, csupán a legtöbb vitát okozó fenyvesek adatait sorolom fel. E szerint a többletvízhatástól független, gyengén humuszos homok termőhelytípuson elhelyezkedő 20 éves fenyvesben a szervesanyag produkció a következőnek adódott 1981-ben:

erdeifenyvesben	14,57 t/ha
feketefenyvesben	12,60 t/ha

A közölt szám adatok nem teljesek, hiszen a föld alatti fás részek fatömegének gyarapodására is következtetnünk kellene, sajnos ilyen mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre, a későbbiekben tárgyalt összehasonlítás tehát ezzel a hibával feltétlenül terhelt.

E miatt, de azért is, mivel a lehullott tűavart légszáraz súllyal, míg a fa-növedéket abszolút száraz súllyal vettük számításba, az adatokat inkább tájékoztató jellegűnek lehet elfogadni, a belőlük levonható következtetést azonban ez a kis arányú pontatlanság aligha befolyásolja. Mivel a gyökerek szá-

mitáson kívül hagyása, valamint a tűavar abszolút száraz anyagban való megadása ellentétes értelmű korrekciót igényel, a végeredményt ezek eredője kis mértékben befolyásolja.

Érdemes a bemutatott adatokat egybevetni az ugyanilyen termőhelyi viszonyok között feltételezhető *Festucetum vaginatae* gyeptársulás szervesanyag-produkciójával. Az ehhez szükséges adatokat Kovácsné Láng Edit kandidátusi disszertációjából vettük. Bár a nevezett munka nem Kecskemét, hanem Csévharaszt környékén készült, az összehasonlítást így is megengedhetővé teszi. E szerint a *Festucetum vaginatae danubiale* gyepeben hektáronként 0,75—2,25 t/ha szárazanyagtartalmat vettek számításba. Vagyis az erdő hozamához képest jóval csekélyebb mennyiséget. Állja az erdő az összehasonlítást akkor is, ha az ugyanitt lehetséges rozsvetés föld feletti szervesanyag-produkcióját számoljuk. Ez — ugyancsak Kovácsné Láng Edit szerint — 6,825 t/ha. A gyenge termőképességű, mezőgazdaság által gazdaságosan nem hasznosítható területeken lehetséges természetes vegetációval szemben tehát a fenyves-erdő tetemesen nagyobb szervesanyag-produkció létrehozására képes. A közölt adatok mindössze egy helyen, egyetlen év mérésein alapulnak, ezért az adatok számának szaporítására van szükség ahhoz, hogy állításaink biztosabbak legyenek.

Az erdő nagyobb szervesanyag-produkciója azzal a ténnyel magyarázható, hogy a fagyókerek 1—2 m mélységig lehatolva olyan, gyakran még talajnak sem értékelhető futóhomokréteget hasznosítanak, amelyeket gyeper növényzet nem képes elérni, legalább is olyan mértékben nem tudja kihasználni, mint az erdő teszi. *A leírtak az erdő területhasznosító szerepét, jelentőségét húzzák alá*, mégpedig úgy, hogy az erdőgazdálkodás — termelési potenciáljának kiterjesztéséhez — nemcsak vízszintes irányú terjeszkedést igényel, nemcsak parlagon levő területekre kerülhet, hanem mélységi irányban is bővíti a termőerő hasznosítás lehetőségeit, vagyis a szóbajöhető növénykultúrák közül a legmélyebb „termőhelyfeltárás”-ra képes.

Mivel pedig az ilyen száraz körülmények, határtermőhelyek hasznosítására csak a fenyők alkalmasak, azért *nem lehet a fenyvesítést* — elismerve a monokultúrák természetes számtalan veszélyét — *elmarasztalni csupán azért, mert nem a természetes növénytársulások őshonos elemeivel létesül*, hanem a tájon honosított, más vidékekről ide telepített fafajokkal. Mindez némi hozzájárulás annak a vitának az anyagához is, ami napjainkban a természetes vegetáció helyreállítását követelő nézetek és a gazdálkodás kényszerű körülményeinek elget tenni kívánó erdészeti ágazat között felmerült.

Területhasznosítás

A Duna—Tisza—közi homokhátságon sok a gyenge termőképességű, rentábilis mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas földterület. Bár a föld értékelésére napjainkban dolgoztak ki új értékelést és ennek alkalmazása is megkezdődött, a földek minőségét mégis kellően jelzik az aranykoronaértékek. Érdemes e vonatkozásban is számításba venni az erdészet által hasznosított területeket.

Álljon itt néhány adat a Kecskeméten élő kiváló szociográfus, Zám Tibor „Bács-Kiskunból jövök” című „Magyarország felfedezése” sorozatban megjelent munkájából. E szerint Bács-Kiskun megyében a földterület átlagos aranykorona értéke az országosnál két fokozattal gyengébb, 10,4-hez képest csak 8,5 (206. oldal). Az 1969-es évben szanált termelőszövetkezetek zömmel a közepes minőségű földterülettel rendelkező kategóriákba esnek, közülük kilenc szö-

vetkezetben 8—12 aranykoronás földeken sem voltak képesek eredményesen gazdálkodni (310. oldal).

Az összehasonlításhoz a térségben dolgozó legnagyobb erdőgazdálkodó szerv a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság (KEFAG) adatait vettük igénybe. Az erdészetenként használt földterület átlagos aranykorona-értéke a következő:

Kerekegyháza:	4,26	Nyárjas (Nyárlőrinc):	5,15
Bugac	: 2,08	Kiskőrös	: 3,45
Jánoshalma	: 2,33	Kiskunhalas	: 1,86
Harkakötöny	: 1,76	Kelebia	: 4,92

A bemutatott adatok beszélnek: az erdőgazdálkodás a mezőgazdaság számára alig alkalmas minőségű földterületeken valósul meg, s a példaként vizsgálatba vont KEFAG évek óta jelentős, több tízmilliós tiszta nyereséggel dolgozik. A Duna—Tisza-közi homokhát térségében az erdők területhasznosító szerepe abban áll, hogy olyan, talajnak nem nevezhető futóhomokrétegeket képesek hasznosítani és ezzel a termelési potenciált mélységi irányban is kiterjeszteni, amelyet sem a természetes növénytársulás, sem pedig a mezőgazdaság nem képes ilyen eredménnyel birtokba venni. Az erdőgazdálkodás olyan gyenge minőségű területeken is nyereséggel dolgozik, amelyek a mezőgazdasági ágazat ilyen eredményre nem lenne képes.

Az erdészeti és faipari felsőfokú továbbképzés helyzete és tervei

Az Erdészeti és Faipari Egyetemen Sopronban 1968-ban, 14 évvel ezelőtt indult meg a felsőfokú továbbképzés. A rendszeres és folyamatos továbbképzés azonban a szakmérnök-képzés megindulásától, 1974-től számítható.

Az elmúlt időszakban, de különösen az utóbbi nyolc évben, igen számottevő eredmények születtek a továbbképzésben. Ezeket az eredményeket a következőkben látom:

- Kialakult a felsőfokú szakemberképzés szervezete, helye, módszere, tanterve, előadó gárdája, színterei az erdészeti és faipari ágazatban is és annak gazdája a MÉM Mérnök- és Vezetőképző Intézete megbízásából az Erdészeti és Faipari Egyetem lett.
- Az erdőmérnökök és faipari mérnökök számára hatféle szakon lehetőség nyílt kétéves képzés keretében a szakosodásra, a specializálódásra. Ez annál inkább szükséges, mert mindkét vonatkozásban általános mérnök-képzés folyik az egyetemen. Ezt a rendszert a jövőben sem akarjuk megváltoztatni.
- Az erdőmérnökök és faipari mérnökök ebben a nyolc éves időszakban 29 továbbképző és három középszintű vezetőképző tanfolyamon tájékozódhattak a legújabb hazai és külföldi kutatási eredményekről, újdonságokról, technikai és technológiai, munkaszervezési és ökonómiai vonatkozásban.
- A tanfolyamokon a résztvevők több mint 100 előadóval kerültek kapcsolatba, cserélhettek véleményt. Az előadók a hazai oktatás, kutatás, hivatásvégzés, gyakorlat elismert személyiségei voltak, így: a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatala, az ERTI, FKI, a gödöllői MÉM Műszaki Intézet, Agrártudományi Egyetem, a győri Műszaki Főiskola, a zalai, somogyi, me-